

COMUNICAREA CROMATICĂ  
DIN PERSPECTIVĂ SEMIOTICĂ

COMUNICAREA CROMATICĂ  
DIN PERSPECTIVĂ SEMIOTICĂ

Amalia Andronic

**Résumé:** *Nous vivons dans un univers chromatique. La nature constitue une fantastique symphonie des couleurs auquel nous palpitions profondément. La couleur est toujours présente dans notre vie à chaque pas, parce que tout est couleur. Par conséquent notre étude se propose d'aborder la problématique intéressante du symbolisme des couleurs. Pour notre démarche, nous avons considérés comme rélevants sept niveaux différents: cosmologique, mythologique, mystique, conventionnel, psychologique, chromatologique et le niveau de la personnalité qui ont le même trait caractéristique - la couleur.*

**Mots-clé:** *couleur, communication chromatique, univers chromatique, symbolisme des couleurs, niveau, magie*

UN PUNCT DE VEDERE COLORAT

*„Dintre toate calitățile,  
despre culoare este cel mai dificil de vorbit”  
Aristotel*

Trăim într-un univers cromatic. Să pătrundem, așadar, în fascinanta lume a culorilor care l-a impresionat dintotdeauna pe om. Omul a apărut, s-a dezvoltat și a apărut într-un mediu cromatic, într-o lume fizică colorată. Natura este o fantastică simfonie cromatică la care ființa noastră vibrează sensibil și profund. Culoarea este o însușire cosmică a existenței noastre, prezentă în viața și activitatea noastră zilnică la fiecare pas: de la buchetul de flori pe care-l primim, la interiorul locuinței noastre,

culoarea mobilierului, a zugrăvelii, a covorului și draperiilor; de la culorile de pe stradă la cele din expoziții, magazine și muzee; de la vestimentație, reclame, afișe la ambianța cromatică din farfuria noastră – totul este culoare. Această fermecătoare prezență a tot ceea ce ne înconjoară aduce în sufletul nostru bucurie sau tristețe, căldură sau răceală, liniște sau preocupare, iar de modul în care ne pricepem să o utilizăm, cu gust și fantezie, discreție și rafinament, depinde în mare măsură echilibrul, liniștea noastră interioară și bogăția trăirilor noastre afective. Așadar, în consens cu cele împărtășite, vom parcurge o călătorie antrenantă în universul culorii, ce ne va dezvălui o nouă dimensiune a plăcerii de a le percepe, un motiv în plus - iată - să-i acordăm importanța pe care o merită.

De aceea, prin lucrarea de față ne-am propus abordarea problematicii extrem de actuală și de interesantă a simbolismului culorilor, având ca scop în final cunoașterea personalității și îmbunătățirea calității vieții.

Pentru aceasta, am considerat ca relevante în demersul nostru șapte<sup>1</sup> nivele diferite ale ființei umane și ale cunoașterii – dar având aceeași notă dominantă, culoarea – pentru o abordare complexă din perspectiva unor domenii de interes cât mai variate.

## SIMBOLISMUL CULORILOR

Cel mai perceptibil caracter al simbolismului culorilor este universalitatea sa, puterea de a se constitui în suport al gândirii simbolice fără efort, fără delimitare geografică, la toate nivelele ființei umane și ale cunoașterii: **cosmologic, mitologic, mistic, convențional, psihologic, cromatologic, al personalității.**

### 1. Nivelul cosmologic. Horoscopul culorilor

Cele șapte culori ale curcubeului au drept corespondent cele șapte note muzicale, cele șapte ceruri, cele șapte planete, cele

## COMUNICAREA CROMATICĂ DIN PERSPECTIVĂ SEMIOTICĂ

șapte zile ale săptămânii, cei șapte ani de acasă etc. Unele culori simbolizează elementele, printr-o „reflectare a imaginii în oglindă”, cum ar fi: roșul și portocaliul simbolizează *focul*, galbenul sau albul simbolizează *aerul*, verdele și albastrul – *apa*, în timp ce negrul sau cafeniul simbolizează *pământul*. De asemenea, ele simbolizează *spațiul*: dacă albastrul simbolizează dimensiunea verticală, albastrul deschis simbolizează înălțimea (cerul), roșul simbolizează dimensiunea orizontală, mai deschis la răsărit, mai închis la apus. Culorile mai simbolizează *timpul*: negrul simbolizează timpul propriu-zis și albul atemporalul, ansamblul lor rezonând în tot ceea ce însoțește timpul; *lumina* este forța, *întunericul* este slăbiciune; *lumina* reprezintă veghea, iar *întunericul*, somnul.

Culorile contrarii, precum albul și negrul, simbolizează dualismul intrinsec al ființei umane. O îmbrăcăminte în două culori exprimă conflicte ale unor forțe care se manifestă la toate nivelele existenței, de la universul cosmic la lumea intimă, albul reprezentând forțele diurne, pozitive și evolutive, în timp ce negrul reprezintă forțele nocturne, negative și involutive. Un ”echilibru” de culori contrarii poate fi considerată perechea roșu / albastru, care simbolizează opoziția între cald și rece, între cer și pământ, între benefic și malefic.

Sistemul astrologic al culorilor conține 12 semne de culori care guvernează cele 12 zodii<sup>ii</sup>. Astfel, zodia *Berbec* are drept corespondent *culoarea roșie*, zodia *Taur* corespunde culorii *roșu-portocaliu*, zodia *Gemeni* este asociată culorii *portocaliu*, zodia *Rac* corespunde culorii *portocaliu-verde*, zodia *Leu* este guvernată de culoarea *galben*, zodia *Fecioară* de culoarea *galben-verde*, pentru zodia *Balanță* avem culoarea *verde*, respectiv *verde-albastru* pentru zodia *Scorpion*, zodiei *Săgetător* i se asociază *albastru*, pentru zodia *Capricorn* culoarea *albastru-violet*, zodiei *Vărsător* îi este atribuită culoarea *violet*, în timp ce zodia *Pești* primește asocierea *violet-roșu*.

Sistemul astrologic al culorilor ne permite să descoperim influența culorii care ne guvernează zodia; cu ajutorul culorilor

putem să ne cunoaștem mai bine în profunzime propria noastră personalitate și pe această bază să tragem concluzii importante asupra comportării noastre viitoare.

## 2. Nivelul mitologic. Religie și culoare

Culorile au și un *symbolism de ordin religios*, ușor de regăsit și în alte tradiții și credințe. Astfel, în tradiția creștină, culoarea este o participare a luminii create și a celei necreate. La rândul său, Newton constată și el că manifestarea culorii este în strânsă legătură cu lumina, că *lumina este compusă din imagini colorate*<sup>iii</sup>. Scriptura și Sfinții Părinți nu fac altceva decât să glorifice măreția și frumusețea luminii, cuvântul lui Dumnezeu fiind denumit „lumină din lumină”, realizându-se o structurare luminoasă a universului. Aceste considerații asupra divinității și luminii au ajuns evolutiv până la a asimila (fără o regulă absolută) culoarea albă *Tatălui*, culoarea albastră *Fiului*, culoarea roșie *Sfântului Duh*. De aici au apărut și unele interpretări de „asimilare” tehnică, cum ar fi: verdele asimilat vieții și speranței, albul asimilat credinței și castității, roșul – dragostei, negrul – căinței și apropiatei judecăți. Pentru Filon din Alexandria, universul este constituit din patru culori de bază: albul este pământul, verdele este apa, violetul este aerul, roșul este focul. De aici și până la asimilarea culorilor la veșmintele liturgice sau îmbrăcămintea de ceremonie nu a fost decât un pas, culorile care simbolizează ansamblul elementelor constitutive ale lumii fiind asociate la totalitatea universului acțiunilor rituale.

În Africa, culoarea este, de asemenea, un simbol religios, încărcat de sens și putere. Diferitele culori sunt tot atâtea mijloace de accedere la cunoașterea celuilalt și acțiune asupra sa, ele fiind investite cu o valoare magică, bine precizată.

Astfel, albul este culoarea morților, iar, adesea, în riturile inițiatice, albul este culoarea primei faze, cea a luptei împotriva morții. Ocrul galben este o culoare neutră, intermediară, cea care

## COMUNICAREA CROMATICĂ DIN PERSPECTIVĂ SEMIOTICĂ

servește la împodobirea fondului, deoarece este culoarea pământului și a frunzelor veștede. Roșul este culoarea sângelui și, prin asociere, culoarea vieții. Tinerele mame, tinerii inițiați sau oamenii maturi, în timpul riturilor diverselor anotimpuri, se împodobesc cu roșu. Negrul este culoarea nopții, culoarea încercării și a suferinței, a misterului și a pericolului (întunericul nopții este adesea folosit drept adăpost al dușmanului la pândă).

În fine, verdele este culoarea inițiaților și a podoabelor acestora, fiind deseori folosit împreună cu alte culori pentru a delimita, transmite esența inițierii.

### 3. Nivelul mistic. Magia culorii

În tradițiile islamice, simbolismul culorilor atinge un fel de apogeu al simbolismului și credințelor magice. Astfel, animalele de *culoare neagră* (cu blană, pene etc. negre) sunt considerate nefaste, un câine negru fiind vestitorul unei viitoare morți într-o familie, iar găinile negre sunt folosite la vrăjitorie. Totuși, negrul are și valoarea unui antidot împotriva deochiului și poate fi folosit ca mijloc de influențare a timpului, conform principiului magiei homeopatice. În schimb, *albul* este culoarea luminii și a strălucirii, un semn de bun augur. Din acest motiv o importantă valorificare magică este adusă laptelui, în parte originii și utilității acestuia, dar și datorită culorii sale albe (de exemplu, la masa de logodnă li se oferă invitaților lapte pentru a le face viața albă, fericită, iar la țară, la nuntă, mireasa este stropită cu lapte). De bun augur este considerată și *culoarea verde*, fiind simbolul vegetației. A oferi cuiva ceva verde, mai ales dimineața, îi va purta noroc. De aici s-a născut obiceiul de a arunca mănunchiuri de iarbă în direcția lunii (când este lună nouă) pentru ca luna calendaristică să fie verde, binecuvântată. Verdețea care crește datorită apei, sursă a vieții, se consideră că are efect și asupra morții, transmițând energie vitală (în anumite zone din Maroc se pun ramuri de mirt sau frunze de palmier pe

fundul gropii pentru a ajuta mortul să beneficieze de energia vitală înălțării). Nu întâmplător verdele este considerat a fi culoarea apei așa cum *roșul*, culoare a focului și a sângelui, este considerat pretutindeni ca fiind simbolul fundamental al principiului vital, al forței și strălucirii lui. De aceea, omul a simțit dintotdeauna, instinctiv, raporturile dintre aceste două culori drept analoge cu cele din esența și existența lui. De altfel, în operele sale de artă, pictorul Van Gogh a simțit pregnant legătura între roșu și verde afirmând: „Am vrut să exprim cu roșul și cu verdele groaznicele pasiuni omenești”<sup>iv</sup>.

Pentru misticii arabi, simbolistica va merge mai departe, afirmându-se că aceștia au văzut cele șapte ceruri care se înalță peste sferile pământului, apei, aerului și focului:

- *Cerul Lunii*, invizibil datorită subtilității sale, creat din natura gândirii, are o culoare mai albă decât argintul;
- *Cerul lui Mercur*, lăcaș al anumitor înger, creat din natura gândirii, are culoarea cenușie;
- *Cerul lui Venus*, creat din natura imaginației, lăcaș al „Lunii Similitudinilor”, are culoarea galbenă;
- *Cerul Soarelui*, creat din lumina inimii, este galben ca aurul strălucitor;
- *Cerul lui Marte*, stăpânit de Azrael, îngerul morții, cer creat din lumina judecății, are culoarea roșu sângerieu;
- *Cerul lui Jupiter*, creat din lumina meditației, lăcașul îngerilor a căror căpetenie este Sfântul Mihail, are culoarea albastră;
- *Cerul lui Saturn*, creat din lumina Inteligenței Primordiale are culoarea neagră.

Potrivit misticilor arabi, cele șapte ceruri se înalță peste sferile pământului, tot în număr de șapte: *Pământul Suflărilor*, *Pământul Pietății*, *Pământul Naturii*, *Pământul Poftelor Trupești*, *Pământul Exorbitanței*, *Pământul Impietății*, *Pământul Deznădejdiei*.

## COMUNICAREA CROMATICĂ DIN PERSPECTIVĂ SEMIOTICĂ

### 4. Nivelul convențional. Simbol și culoare

De la cele șapte ceruri, la cele șapte pământuri, se face trecerea la omul interior și cele șapte culori ale organelor fiziologice subtile: lumina *corpului* (Adam) este de culoare gri ca fumul, bătând în negru; cea a *sufletului vital* (Noe) este de culoare albastră; cea a *inimii* (Avraam) este de culoare roșie; cea a *forului intim* (Moise) este albă; cea a *spiritului* (David) este de culoare galbenă; cea a *misterului* (Iisus) este de un negru luminos, cea a *centrului divin* (Mahomed) este verde strălucitor, culoarea verde considerată a fi cea mai corespunzătoare secretului Misterului Misterelor.

Asemenea arabilor, europenii au dezvoltat un „sistem” de interpretare a culorilor, cu toate că acesta e destul de interpretabil. Cel mai bine precizat sistem este cel masonic unde albul corespunde Înțelepciunii, Harului, Victoriei; roșul corespunde Inteligenței, Rigorii și Gloriei; albastru corespunde Coroanei, Frumuseții, Fundamentului; negrul corespunde regatului. Mai trebuie menționat faptul că o atenție deosebită s-a acordat culorii albastre care mai desemnează și Cerul, Templul și Bolta înstelată, eșarfa albastră fiind aproape general folosită: francezii utilizau eșarfa albastră, scoțienii eșarfa albastră tivită cu roșu etc. Așa cum produc stări sufletești, unele culori se și „sortează” cu anumite stări și situații. „Națiunile vioaie, de exemplu francezii, îndrăgesc culorile intense, în special de pe latura activă; națiunile ponderate, cum sunt englezii și germanii, preferă galbenul-pai sau galbenul ca pielea, împreună cu care poartă un albastru închis. Națiunile care tind spre ranguri, cum sunt italienii și spaniolii, fac să treacă roșul mantalelor pe latura pasivă”<sup>v</sup>.

Și astfel, în țările europene, s-a creat echilibrul „roșu – albastru” pentru a delimita întreg cuprinsul lumii.

Se poate spune că sistemele descrise mai sus au o oarecare asemănare între ele, dar, de multe ori, simbolistica culorilor este „inversă” la unele popoare destul de apropiate.

Astfel, în limbajul nostru, negrul este culoarea nenorocirii și doliului, în timp ce la chinezi, japonezi și alte popoare din zonă, aceleași stări sunt exprimate prin culoarea albă. În aceeași ordine de idei, Dan Mihăilescu<sup>vi</sup> consideră că mai putem cita cazul culorii verde care, la europeni, simbolizează invidia (iar în alte părți, speranța), iar la asiatici, bucuria. De asemenea, galbenul ce, în spațiul socio-cultural al continentului nostru, înseamnă lașitate, gelozie etc., pentru ca, la unele popoare asiatice, același galben să fie sinonim cu ideea de puritate<sup>vii</sup>.

### **5. Nivelul psihologic. Vise „colorate”**

O altă particularitate deosebit de importantă este interpretarea dată culorilor de către psihologi. Ei au făcut rapid deosebirea între culorile calde și cele reci, culorile calde (roșu, portocaliu, galben) fiind recunoscute a favoriza procesele de adaptare și de tonus ridicat ale organismelor (voie bună, optimism, dinamism etc.), pe când culorile reci (albastru, indigo, violet) sunt cele care favorizează procesele de opoziție. Astfel, pentru crearea unei atmosfere senine, o persoană tristă, deprimată va alege o culoare luminoasă, precum galbenul, o persoană lipsită de energie are nevoie să fie stimulată printr-o culoare excitantă, cum ar fi roșul, o persoană nervoasă sau neliniștită va recurge la o culoare ruginie, care sugerează siguranța și liniștea, o persoană surmenată se va destinde cu ajutorul culorii albastre, în timp ce o persoană care suferă de probleme digestive va apela la culoarea portocalie, în calitate de culoare tonifiantă și antispasmodică.

Alte manifestări de „culoare” ale subconștientului sunt percepute de către noi, cel mai ușor, prin intermediul viselor „colorate”. Visele, drept expresii semnificative ale subconștientului, reprezintă anumite stări sufletești ale celui care visează și exprimă diversele tendințe ale pulsațiilor psihice ale celui care visează (exprimând principalele funcții psihice ale omului – idei, sentimente, intuiție, senzație, legătura cu diverse energii etc.).

## COMUNICAREA CROMATICĂ DIN PERSPECTIVĂ SEMIOTICĂ

Asocierile cele mai cunoscute sunt: *albastrul* este culoarea cerului, a spiritului, pe plan psihic ea devenind culoarea ideii, *roșul* este culoarea sângelui, a pasiunii, a sentimentului, *galbenul* este culoarea luminii, a aurului, a intuiției, *verdele* este culoarea naturii, a creșterii, psihologic el indicând funcția senzației, a realului, relația dintre cel ce visează și realitate.

### 6. Nivelul cromatologic. Terapie prin culoare

*„Albastrul cerului ne dezvăluie  
legea fundamentală a cromaticii”*  
Goethe

Cu toții folosim cromoterapia, alegând, conștient sau nu, culorile care ne fac bine. Culoarea joacă un rol esențial în sănătate. Așa cum se știe, vibrația este însăși esența culorii. În calitate de culoare, de vibrație, ea ajunge la conștiință, datorită diverșilor centri glandulari.

În acest sens, Dorothee Koechlin de Bizemont<sup>viii</sup> ne prezintă culorile care corespund principalelor glande endocrine: *roșu* corespunde gonadelor<sup>ix</sup>, *oranj* corespunde celulelor Lyden<sup>x</sup>, *galben* plexului solar<sup>xi</sup>, *verde* timusului<sup>xii</sup>, *albastru* tiroidei, *indigo* glandei pineale<sup>xiii</sup>, *violet* pituitarei<sup>xiv</sup>. În opinia lui Edgar Cayce<sup>xv</sup> „culorile au o mare influență asupra entității, în special cele care nu sînt prea puternice, violetul, ultravioletul, unele tonuri de verde, movul, rozul [...] Tonurile pastel, cele pe care le considerăm spirituale, vor influența mai mult entitatea. Și când ea va fi pe punctul de a se îmbolnăvi, aceste nuanțe dulci îi vor calma durerile, acolo unde medicina va eșua”. La rândul său, Carole La Pan<sup>xvi</sup> identifică o corespondență între zonele corpului și culoare:

- Galben – splină, pancreas, vezică biliară;
- Verde – sistemul respirator, inimă;

- Roșu – sistemul circulator, rinichi, organe sexuale;
- Portocaliu – sistemul reproducător;
- Albastru – gât, tiroidă;
- Violet – creier, sistemul nervos. Violetul este recunoscut de toată lumea drept calmant al stărilor de nervozitate și un bun „încărcător de baterii”, în plan mental.

Walker<sup>xvii</sup> afirmă că procesul de vindecare se datorează unei asocieri dintre *cele patru culori și pietrele corespunzătoare* pentru a echilibra energia pe cele patru nivele – *fizic, emoțional, mental și spiritual*. Potrivit acestuia, prima culoare este *verde* pentru echilibrarea *corpului fizic*, căreia i se asociază  *cuarțul verde*, numit adeseori și *piatra manifestării*. A doua culoare este *roz*, pentru *corpul emoțional*. *Piatra corespunzătoare* este  *cuarțul roz*, cunoscut ca *piatra iubirii*. Cea de-a treia culoare este *albastrul*, pentru echilibrarea *corpului mental* și obținerea *limpezimii gândirii*. În acest caz, *piatra corespunzătoare* este cea cunoscută sub numele de *piatra paranormală*, respectiv *lapis lazuli*, care *limpește și mărește* acele procese mentale pe care le numim *paranormale*. În sfârșit, ultima dintre cele patru culori este *purpura*. Există o *singură piatră* pentru această culoare,  *cuarțul ametist*, cunoscut ca *piatra spirituală*.

## 7. Nivelul personalității. „Culoarea” universului interior

Cu ajutorul culorilor putem să ne cunoaștem mai bine, în profunzime, propria noastră personalitate și pe această bază să tragem concluzii importante asupra comportării noastre viitoare. Atracția pe care o avem față de o culoare sau alta este foarte elocventă, fiind oglinda personalității noastre profunde. Teoria personalității, elaborată de profesorul Lüscher, îngăduie - prin testul culorilor – o interpretare simplă a stării de spirit și a comportamentului. Acest test cromatic, proiectiv verbal<sup>xviii</sup>,

## COMUNICAREA CROMATICĂ DIN PERSPECTIVĂ SEMIOTICĂ

permite pe baza selecției în ordine a preferinței unui set de culori, o autocunoaștere adecvată a caracteristicilor de personalitate. Relația profundă dintre culoare și om concretizată într-o ierarhie a preferințelor cromatice ne furnizează informații importante despre complexa noastră lume interioară. Testul Lüscher este un test de „profunzime”, alcătuit atât pentru folosul profesional al psihologilor, psihiatrilor, medicilor, cât și pentru folosul, mai puțin profesional, al celor care doresc să-și cunoască caracteristicile conștiente sau subconștiente ale propriei personalități.

Cu titlu de exemplificare, Carole La Pan<sup>xix</sup> identifică câteva dintre întrebările constitutive ale acestui test: „Care este fructul preferat?”; „Care sunt pietrele preferate?”; „Cu ce vă aromați mâncărurile?”; „Ce anume uitați cu ușurință?”; „Care este criteriul după care alegeți o casă?” etc., dominanta acestora contribuind la conturarea portretului personal. La rândul lui, Pavel Mureșan<sup>xx</sup> ne prezintă testul Lüscher elaborat în cele două variante ale sale: o variantă *completă sau profesională* și o altă variantă *restrânsă* (populară sau „semiprofesională”). Prima variantă – *completă sau profesională* – este formată din șapte seturi diferite de culori, conținând în total 73 de culori formate în 25 de nuanțe diferite și, în funcție de cele 43 de alegeri diferite de realizat, se obțin o mulțime de informații în legătură cu structura psihologică, conștientă și subconștientă a individului, ariile de stres psihic, stadiul echilibrului sau dezechilibrului glandular etc. Cea de-a doua variantă – *restrânsă sau „semiprofesională”* – este formată din opt culori: albastru-întunecat, verde-albăstrui, roșu-oranj, galben-strălucitor, violet, maro, negru și gri-neutru. Deși nu e atât de cuprinzătoare ca testul întreg, are totuși o considerabilă valoare pentru relevarea aspectelor semnificative ale personalității și pentru atenționarea asupra ariilor stresului psihologic și fiziologic.

## CONCLUZII COLORATE

Indiferent că o vom face prin a privi, prin a ne hrăni, prin a ne îmbrăca, prin a crea un ambient potrivit, culoarea - ca energie și informație - aduce diverse modalități de a ne conecta la această sursă. A respecta lumina, culoarea, este un respect al armoniei celor șapte părți prin care aceasta se exprimă pentru noi. Fiecărei zile a săptămânii îi corespunde o culoare. La fel, fiecărei zodii. Toate acestea *ne hrănesc* într-un fel, aparte. Ne readuc pe o cale simplă cea stare de confort, de a ne simți mai bine în propria piele, de a cunoaște în profunzime ceea ce ne înconjoară, de respect față de acestea. Și de ce nu, respectarea acestei informații pe care o avem mereu la îndemână ne poate îndruma, într-o primă etapă, înspre o rearmonizare cu ceea ce suntem și ceea ce vom „deveni” într-un alt moment al existenței noastre.

Altfel spus, *unde culoare nu e, nimic nu e.*

### **BIBLIOGRAFIE :**

Carole La Pan, *Magia culorilor: inițiere în cromoterapie*, Editura Polirom, Iași, 2005;

Dorothee Koechlin de Bizemont, *Muzicoterapia sau cum să ne vindecăm cu ajutorul muzicii*, PRO Editură și Tipografie, București, 2005;

Dorothee Koechlin de Bizemont, *Universul lui Edgar Cayce*, Editura Saggiarius, Iași, 1993;

Goethe, J.W., *Teoria culorilor*, Editura Princeps, Iași, 1995;

Marica, Viorica Guy, *Ipostaze ale picturii moderne*, Editura Meridiane, București, 1985;

**COMUNICAREA CROMATICĂ  
DIN PERSPECTIVĂ SEMIOTICĂ**

Mouloud, Noël, *Pictura și spațiul*, Editura Meridiane, București, 1978;

Mihăilescu, Dan, *Limbajul culorilor și al formelor*, Editura Științifică și pedagogică, București, 1980;

Mureșan, Pavel, *Culoarea în viața noastră*, Editura Ceres, București, 1988;

Petrovici, Vasile, *Lumină și culoare în spectacol*, Editura Albatros, București, 1974;

Walker, Dael, *Cartea cristalelor. Cristale care vindecă*, Editura Saggiarius, Iași, 1994.

**NOTE:**

<sup>i</sup> *Cifra șapte*, deseori asociată cu „lucky seven”, ne va ghida pe tot parcursul lucrării, ca un corespondent pentru cele șapte culori ale curcubeului, șapte note muzicale, șapte zile ale săptămânii, cei șapte ani de-acasă etc.

<sup>ii</sup> Carole La Pan, *Magia culorilor: inițiere în cromoterapie*, Editura Polirom, Iași, 2005, pp. 143-152

<sup>iii</sup> Newton, apud Goethe, *Teoria culorilor*, Editura Princeps, Iași, 1995, p. 248

<sup>iv</sup> Dan Mihăilescu, *Limbajul culorilor și al formelor*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1980, p. 91

<sup>v</sup> Goethe, *Teoria culorilor*, Editura Princeps, Iași, 1995, p. 226

<sup>vi</sup> Dan Mihăilescu, *Op. cit.*, p. 74

<sup>vii</sup> *Ibidem*

<sup>viii</sup> Dorothee Koechlin de Bizemont, *Universul lui Edgar Cayce*, Editura Saggiarius, Iași, p. 71

<sup>ix</sup> Gonadele desemnează glandele sexuale masculine și feminine

<sup>x</sup> Celulele lui Lyden sau Leydig, centrul echilibrului masculin-feminin, reprezintă un ansamblu de celule secretoare de hormoni localizate sub ombilic și deasupra gonadelor

<sup>xi</sup> Plexul solar are drept corespondent suprarenalele; la rândul lor, suprarenalele reprezintă centrul nostru emoțional, deoarece ele declanșează reacții în plexul solar care se propagă în tot corpul

<sup>xii</sup> Timusul corespunde inimii

---

<sup>xiii</sup> Glanda pineală este punctul de plecare pentru construirea embrionului în pântecul mamei

<sup>xiv</sup> Potrivit lui Edgar Cayce, pituitara este „cea mai înaltă glandă a corpului care este legată de lumină și se dezvoltă în tăcere”, glandă suverană a corpului ce are rol de declanșator

<sup>xv</sup> Edgar Cayce, apud Dorothee Koechlin de Bizemont, *Op. cit.*, p. 71

<sup>xvi</sup> Carole La Pan, *Op. cit.*, p. 28

<sup>xvii</sup> Dael Walker, *Cartea cristalelor. Cristale care vindecă*, Editura Sagittarius, Iași, 1994, pp.160-161

<sup>xviii</sup> Cu ajutorul acestui test se “sondează” structurile profunde ale personalității, cu ajutorul explicațiilor verbale

<sup>xix</sup> Carole La Pan, *Op. cit.*, pp. 97-110

<sup>xx</sup> Pavel Mureșan, *Culoarea în viața noastră*, Editura Ceres, București, 1988, pp. 90-92